Boj o informace, který rozhoduje o osudech států i lidí

14.9.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Na začátku listopadu uspořádá Ústav pro studium totalitních režimů mezinárodní vědeckou konferenci Za vlast, nebo za stranu?, která se zaměří na dějiny vojenského zpravodajství a jeho proměny od druhé světové války až po současnost. O tom, proč je toto téma aktuální i dnes, jsme hovořili s historikem a vojenským odborníkem Eduardem Stehlíkem.

Vojenské zpravodajství je pro mnoho lidí stále zahaleno tajemstvím. Co si pod tímto pojmem vlastně představit?

Vojenské zpravodajství, i když to někoho může mást, protože to zní stejně, opravdu nemá nic společného s televizními novinami nebo se zpravodajstvím, jak je známe z médií. Ve své podstatě jde o jednu z nejstarších součástí vedení války i obrany státu. Je založeno na získávání informací o protivníkovi, na jejich vyhodnocování a následném využití a současně pochopitelně též na ochraně našich vlastních utajovaných skutečností před tím, aby je získala druhá strana. Jinými slovy – jde o neviditelné bojiště. Bojiště, na kterém se nebojuje tanky ani děly, ale informacemi. A právě informace často rozhodují o strategických rozhodnutích, výsledcích konfliktů, a tedy i o životech tisíců lidí.

Dá se říci, že špionáž je stejně stará jako lidstvo?

Bezpochyby ano. Lidé se od nepaměti snažili zjistit, co zamýšlí jejich protivník. Už ve starověku existovali zvědové, tajní informátoři či placení zrádci. To se dodnes prakticky nezměnilo. Velký rozdíl je však především v prostředcích, které se ve zpravodajství využívají. V této oblasti se situace v posledních desetiletích neuvěřitelným způsobem proměnila a dosud se velice dynamicky mění. Ve 20. století se používaly neviditelné inkousty, šifrovací stroje, mikrotečky, nejrůznější typy odposlouchávacích zařízení. To vše dnes patří valnou většinou do historie. Současné zpravodajství využívá technologie, které si zpravodajci ještě před několika málo desetiletími nedokázali představit ani v těch nejbujnějších snech.

„Zpravodajské služby často pracují celé měsíce nebo roky, aby získaly jedinou informaci, která může změnit strategické rozhodnutí státu.“

Jak se tedy práce zpravodajských služeb změnila?

Změnila se naprosto zásadně. Samozřejmě stále existuje práce s lidskými zdroji, sledování nebo analytická činnost. Ale vedle toho dnes hrají klíčovou roli satelitní systémy, družice, elektronický průzkum, práce v kybernetickém prostoru, vyhodnocování obrovských množství dat, v poslední době i s nasazením umělé inteligence. Stejně jako se letectví posunulo od prvních balónů až po lety do vesmíru, prošlo podobným vývojem i vojenské zpravodajství. Technologie dnes umožňují získávat informace v rozsahu a rychlosti, které byly ještě před několika desetiletími nepředstavitelné.

Když se řekne špionáž, většina lidí si představí Jamese Bonda. Jaká je realita?

Realita je mnohem méně efektní, ale o to důležitější. Skutečná zpravodajská práce není o

automobilových honičkách nebo akčních scénách. Především je to systematická, dlouhodobá a velmi trpělivá práce s informacemi. Zpravodajské služby často pracují celé měsíce nebo roky, aby získaly jedinou informaci, která může změnit strategické rozhodnutí státu. Ve výsledku nejde o dobrodružství, ale o odpovědnost.

Konference nese název *Za vlast, nebo za stranu?*. Co tento název vyjadřuje?

Je to otázka, která provází československé vojenské dějiny zejména po roce 1948. Profesionální vojáci skládali přísahu republice, ale po komunistickém převratu se od nich stále více očekávala především loajalita ke komunistické straně. Právě vojenské zpravodajství patřilo mezi instituce, které byly tímto konfliktem výrazně poznamenány. Politická loajalita často převážila nad odborností a službou státu. Konference proto nebude pouze o organizaci zpravodajských služeb, ale také o otázkách odpovědnosti, etiky a vztahu mezi státem, armádou a ideologií.

Proč je důležité zabývat se těmito tématy právě dnes?

Protože svět kolem nás se zásadně mění. Dnes se stále častěji mluví o hybridních hrozbách, informačních operacích, dezinformačních kampaních nebo kybernetických útocích. To všechno jsou oblasti, které mají ke zpravodajské práci velmi blízko. Chceme-li porozumět současnosti, musíme rozumět i historii. Mnohé principy zůstávají stejné – mění se pouze technologie a prostředky.

„Informace byly vždy jednou z nejcennějších komodit – a dnes to platí více než kdykoli předtím.“

Co nabídne listopadová konference odborné i širší veřejnosti?

Půjde o mezinárodní vědeckou konferenci, na které vystoupí historici, bezpečnostní experti i badatelé jak z České republiky, tak i ze zahraničí. Zaměří se na dějiny vojenského zpravodajství, jeho fungování v období druhé světové války, studené války i komunistického Československa, ale také na jeho vývoj po roce 1989 a souvislosti se současnými bezpečnostními výzvami. Nebude to pouze pohled do minulosti. Právě propojení historické zkušenosti se současností činí toto téma mimořádně aktuálním.

Komu je konference určena?

Především historikům, bezpečnostním expertům, studentům, vojákům i všem zájemcům o moderní dějiny. Věřím ale, že osloví každého, kdo chce lépe pochopit, jak funguje svět skrytý za titulky novin. Rád bych proto všechny zájemce pozval na začátek listopadu do Lichtenštejnského paláce. Doporučuji sledovat webové stránky **Ústavu pro studium totalitních režimů**, kde budou zveřejněny všechny informace o programu, registraci i možnosti přihlásit vlastní odborný příspěvek.

Proč by si tuto konferenci lidé neměli nechat ujít?

Protože vojenské zpravodajství není jen kapitolou z dějin studené války. Je to téma, které se dotýká bezpečnosti každého demokratického státu i každého z nás. Informace byly vždy jednou z nejcennějších komodit – a dnes to platí více než kdykoli předtím. Kdo rozumí tomu, jak funguje zpravodajství, lépe chápe nejen minulost, ale i současný svět.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**
FOTO: **Kancelář Senátu ČR**

GRAFIKA: **ÚSTR / Anna Vašičková**

https://www.ustrcr.cz/boj-o-informace-ktery-rozhoduje-o-osudech-statu-i-lidi